כיתה ט' | אזרחות וחברה | שיעור 1 מתוך 4 | 45 דק'

ממלכתי וחמ"ד: מתאים לכיתה ט' ולפרק מדינה יהודית ודמוקרטית בלימודי האזרחות. בחמ"ד אפשר להרחיב במשמעות "צור ישראל" ובערכי המסורת במגילה.

מבנה המגילה: ארבעה חלקים במסמך אחד

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יכירו את נסיבות ההכרזה: ה' באייר תש"ח, 14 במאי 1948, בתל אביב
- התלמידים יחלקו את המגילה לארבעה חלקים: הצדקות, הכרזה, עקרונות וחזון, קריאות
- התלמידים יסבירו את תפקידו של כל חלק

📖 הסבר למורה

את מגילת העצמאות הקריא דוד בן-גוריון בבית דיזנגוף בתל אביב, ביום שישי ה' באייר תש"ח, 14 במאי 1948, ערב סיום המנדט הבריטי. התאריך והמקום כתובים במגילה עצמה: "בעיר תל-אביב, היום הזה, ערב שבת, ה' אייר תש"ח, 14 במאי 1948".

החלוקה הנפוצה בלימודי האזרחות (זו חלוקה של הלומדים, ולא כותרות שמופיעות במגילה): **(1) פתיחה והצדקות** לזכות העם היהודי למדינה; **(2) ההכרזה** על הקמת המדינה ועל המוסדות הזמניים; **(3) עקרונות וחזון**: איך תיראה המדינה; **(4) קריאות**: לאו"ם, לערביי הארץ, למדינות השכנות ולעם היהודי בתפוצות. הפסקה הראשונה של המגילה:

> "בארץ-ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל-אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי." (מגילת העצמאות)

משפט ההכרזה עצמו:

> "לפיכך נתכנסנו, אנו חברי מועצת העם, נציגי הישוב העברי והתנועה הציונית, ביום סיום המנדט הבריטי על ארץ-ישראל, ובתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית ועל יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל, היא מדינת ישראל." (מגילת העצמאות)

ציטוטי המגילה הועתקו מהנוסח שבפרק "מגילת העצמאות" בספר "להיות אזרחים בישראל" של משרד החינוך, בכתיב המלא שמופיע שם (במגילה המקורית הכתיב חסר, למשל "עליה", "שויון").

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

1. **פתיחה:** מראים תמונה של טקס ההכרזה. שאלה: מה צריך מסמך כזה להשיג? רושמים רעיונות על הלוח. (6 דקות)
2. **קריאה מודרכת:** קוראים את הפסקה הראשונה ואת משפט ההכרזה. מסמנים מילים קשות (קוממיות, ריבוני) ומסבירים. (12 דקות)
3. **עבודה בקבוצות:** כל קבוצה מקבלת את המגילה המלאה (מהקישור במקורות) ומסמנת בצבעים את ארבעת החלקים. משווים בין הקבוצות. (12 דקות)
4. **עבודה אישית:** דף העבודה. (10 דקות)
5. **סיכום:** כל תלמיד כותב במשפט: לאיזה קהל פונה כל חלק במגילה? (5 דקות)

💬 שאלות בשלוש רמות

1. **רמה 1, הבנה ואיתור:** באיזה תאריך עברי ולועזי הוכרזה המדינה, ואיפה?
2. **רמה 2, יישום וניתוח:** למה לדעתכם המגילה פותחת בהיסטוריה של העם ולא ישר בהכרזה? הסבירו בעזרת הפסקה הראשונה.
3. **רמה 3, הערכה ויצירה:** אילו הייתם מנסחים היום פתיחה למסמך יסוד של בית הספר, אילו ארבעה חלקים הייתם כוללים בו ולמה?

🎟️ כרטיס יציאה (בסוף השיעור)

1. מהם ארבעת חלקי המגילה?
2. מי הקריא את המגילה?

💡 הערות למורה

חשוב להבהיר שהחלוקה לארבעה חלקים היא כלי לימוד ולא כותרות במסמך. כדאי לתלות את הנוסח המלא בכיתה. למתקשים: המגילה מחולקת מראש לפסקאות ממוספרות. למתקדמים: לחפש במגילה את המילה "זמנית" ולהסביר למה המוסדות הוגדרו זמניים.

📝 בדף העבודה

מבנה המגילה: 8 שאלות, ומחוון מלא בעמוד השני.

מקורות

- מגילת העצמאות, מתוך הפרק "מגילת העצמאות" בספר "להיות אזרחים בישראל" (משרד החינוך)

- מגילת העצמאות (ויקיפדיה): הטקס בבית דיזנגוף

מחוון למורה

מחוון: מבנה המגילה

1. ה' באייר תש"ח, 14 במאי 1948.
2. א. ההצדקות
3. ב. ההכרזה
4. דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית.
5. את "ספר הספרים הנצחי", כלומר התנ"ך (פרשנות מקובלת).
6. חברי מועצת העם, נציגי הישוב העברי והתנועה הציונית.
7. על "זכותנו הטבעית וההיסטורית" ועל "החלטת עצרת האומות המאוחדות".
8. לפנות לקהלים שונים (האו"ם, ערביי הארץ, המדינות השכנות, העם היהודי בתפוצות) ולבקש מהם תמיכה ושיתוף פעולה.